

BANCA ASIATICĂ PENTRU INVESTIȚII ÎN INFRASTRUCTURĂ ȘI IMPLICAȚIILE ACESTEIA ÎN PLAN REGIONAL ȘI GLOBAL

Edith Mihaela DOBRE¹

Emilian M. DOBRESCU²

Rezumat

Prezenta lucrare are drept principale obiective evidențierea modului de constituire și funcționare a AIIB, a rațiunilor înființării acesteia și motivațiilor celor 57 de țări participante de a se asocia Chinei. Totodată, autorii readuc în atenția specialiștilor o nouă cale identificată de economiile emergente pentru atenuarea asimetriilor din sistemul financiar internațional: lansarea de noi instituții multilaterale de dezvoltare.

Cuvinte cheie: bănci multilaterale de dezvoltare (MDB), China, Banca Asiatică pentru Investiții în Infrastructură (AIIB), Banca Asiatică pentru Dezvoltare (ADB), Banca Mondială, Fondul Monetar Internațional (FMI), standarde

Clasificare JEL : E00, E02, G21

¹ Doctor în economie, cercetător științific, Institutul de Economie Mondială, Academia Română, e-mail: edithdobre@gmail.com.

² Profesor universitar Dr., Institutul de Economie Națională, Academia Română, e-mail: dobrescu@acad.ro.

1. Introducere

În 2013-2014, China și țările din grupul BRICS³ au lansat ideea creării mai multor instituții multilaterale de dezvoltare: Noua Bancă de Dezvoltare (Banca BRICS), Banca Asiatică pentru Investiții în Infrastructură (Asian Infrastructure Investment Bank – AIIB) și Fondul pentru Drumul Mătăsii. În timp ce prima inițiativă aparține țărilor BRICS, celelalte două poartă amprenta Chinei și sunt asociate extinderii influenței acesteia în Asia-Pacific, atât în plan economic, cât și geopolitic.

Deși lansarea noii bănci este de dată recentă, în literatura de specialitate au fost deja abordate aspecte precum: obiective și principii de funcționare ale acesteia, proiecte potențiale, asemănări și deosebiri față de alte bănci multilaterale de dezvoltare (multilateral development banks, MDB) și problematica standardelor (sociale, de mediu etc.), în contextul în care sistemul actual de standarde care guvernează activitatea MDB trece printr-un amplu proces de revizuire (Humphrey, 2015, Biswas, 2015).

Obiectivele majore ale acestei lucrări rezidă în evidențierea modului de constituire și funcționare a AIIB, a rațiunilor înființării acesteia și motivațiilor celor 57 de țări participante de a se asocia Chinei, dar mai ales readucerea în atenția specialiștilor a noii căi identificate de economiile emergente de a reduce asimetriile din sistemul financiar internațional: lansarea de noi instituții multilaterale de dezvoltare.

2. Constituirea AIIB: scop, principii de funcționare și participanți

În timpul vizitelor efectuate în țările din sud-estul Asiei, în octombrie 2013, președintele chinez Xi Jinping și premierul Li Keqiang au lansat inițiativa înființării AIIB, care avea drept **obiectiv declarat** promovarea interconectivității și a integrării economice în regiune și cooperarea cu băncile multilaterale de dezvoltare existente.⁴ Principalele etape ale constituirii noii bănci asiatice sunt conturate în **Caseta 1**.

³ Brazilia, Rusia, India, China, Republica Africa de Sud.

⁴ A se consulta: www.aiib.org.

Caseta 1: Etapele elaborării Acordului de constituire a AIIB

Prima etapă în constituirea AIIB a avut loc în octombrie 2014, când 22 de țări din Asia s-au reunit la Beijing pentru a semna Memorandumul de Înțelegere (MOU) pentru constituirea băncii. Pe parcursul a doi ani (2014-2015), au urmat o serie de consultări bilaterale și multilaterale ale negociatorilor șefi (Chief Negotiators Meeting - CNM), reprezentând viitoarele țări membre fondatoare (Prospective Founding Members – PFMs), privind stabilirea principiilor de bază și elementelor cheie ale funcționării AIIB. Astfel, în noiembrie 2014 la Kunming, în China, a avut loc prima Reuniune a negociatorilor șefi. În ianuarie 2015, în Mumbai, India s-a desfășurat a doua Reuniune, cu ocazia căreia s-au conturat articolele Acordului de constituire a AIIB. Acestea au fost discutate la cea de-a 3-a Reuniune a negociatorilor șefi, care a avut loc în Almaty, Kazakhstan, în martie 2015 și la a 4-a Reuniune, de la Beijing, în luna aprilie 2015. Versiunea finală a Acordului a fost adoptată pe 22 mai 2015, la a 5-a Reuniune a negociatorilor șefi, care a avut loc la Singapore.

Sursa: <http://www.aiib.org>.

Printre motivațiile de constituire a băncii se numără: (i) nevoia de finanțare a infrastructurii în Asia; (ii) incapacitatea MDB de a reforma sistemul financiar internațional și menținerea structurii drepturilor de vot în cadrul instituțiilor de la Bretton Woods în avantajul țărilor dezvoltate; (iii) angajamentul puterilor emergente de a se implica în cooperarea multilaterală pentru dezvoltare, din rațiuni economice și geostrategice (Humphrey, 2015, Biswas, 2015).

În opinia noastră, cea mai relevantă dintre acestea o reprezintă **ținta reducerii asimetriei dintre rolul în creștere al economiilor emergente în economia mondială și gradul lor de reprezentare în instituțiile financiare internaționale consacrate, precum Fondul Monetar Internațional (FMI) și Banca Mondială, dominate de țările dezvoltate**. Acest decalaj între ponderea unor țări precum China, India și Rusia în produsul brut mondial și drepturile lor de vot în instituțiile financiare internaționale, asociat cu amânarea reformelor acestor instituții poate fi considerat drept principalul determinant al constituirii AIIB. De aici se poate deduce opoziția SUA și a Japoniei (și chiar și a majorității statelor membre ale UE, într-o primă fază) față de Banca Asiatică pentru Investiții în Infrastructură.

2.1. Scopul și principiile de funcționare ale AIIB

AIIB este o bancă de dezvoltare multilaterală (MDB) concepută pentru a oferi sprijin financiar pentru dezvoltarea infrastructurii și conectivitatea regională în Asia.

Scopul Băncii este acela de a: (i) favoriza dezvoltarea economică durabilă și de a îmbunătăți conectivitatea infrastructurii în Asia prin investiții în infrastructură și alte sectoare productive; și (ii) de a promova cooperarea regională și de parteneriat în abordarea provocărilor de dezvoltare, lucrând în strânsă colaborare cu alte instituții de dezvoltare bilaterale și multilaterale.⁵

AIIB va oferi credite agențiilor, entităților sau întreprinderilor din țările membre, precum și agențiilor sau entităților internaționale sau regionale implicate în dezvoltarea economică a regiunii. Deși funcțiile și scopul Băncii se concentrează pe dezvoltarea economică a regiunii Asia, Banca ar putea autoriza finanțare și pentru beneficiari situați în afara regiunii, care contribuie însă la dezvoltarea economică a regiunii Asia.

AIIB are funcții similare cu alte bănci de dezvoltare. În conformitate cu articolele sale din Acord, **funcțiile AIIB** includ: (i) promovarea investițiilor publice și private în regiunea Asia de dezvoltare, în special pentru infrastructură și alte sectoare productive; (ii) utilizarea resurselor de care dispune pentru finanțarea acestora pentru dezvoltare în regiune; și (iii) încurajarea investițiilor private, care contribuie la dezvoltarea economică în regiunea Asia, în special în infrastructură și în alte sectoare de producție, și completarea investițiilor private atunci când capitalul privat nu este disponibil în condiții rezonabile.⁶

Noua bancă se va concentra pe dezvoltarea infrastructurii și a altor sectoare productive din Asia, inclusiv: energie, transport și telecomunicații, infrastructură rurală și dezvoltarea agriculturii, alimentare cu apă și canalizare, protecția mediului, dezvoltarea urbană și logistică.

AIIB va dispune de un fond de investiții de 100 miliarde de USD, jumătate din această sumă fiind asigurată deja de China și celelalte țări care au ratificat Acordul. China a efectuat o subscripție inițială de aproximativ 29,8 miliarde de dolari la AIIB, sumă la care a adăugat 50 de milioane de dolari la lansarea băncii, în data de 16 ianuarie 2016.

2.2. Țări participante la capitalul AIIB

În martie 2015, Germania, Franța și Italia au depus cereri pentru a deveni membre fondatoare ale AIIB, urmând exemplul Marii Britanii, în pofida opoziției Statelor Unite, care consideră AIIB o posibilă concurentă a Băncii Asiatice pentru Dezvoltare (ADB), dar mai ales a Băncii Mondiale și a FMI, în care influența americană este semnificativă.

⁵ A se consulta: www.aiib.org.

⁶ A se consulta: www.aiib.org.

În acest context, trebuie menționat că cel mai mare rival al Chinei din zonă, Japonia,⁷ deține cea mai mare participație în ADB, alături de Statele Unite. Decizia Germaniei de a adera la AIIB, anunțată de ministrul german de finanțe, Wolfgang Schäuble, după întâlnirea cu vicepremierul chinez Ma Kai, la Berlin, demonstrează că în urma crizei financiare și economice mondiale și a crizei datoriilor suverane din Zona euro, statele membre ale UE, aliați tradiționali ai SUA, au devenit mai deschiși către noi oportunități.

La rândul său, Israelul a depus o cerere de înscriere în AIIB, la finalul lunii martie 2015. Pentru Israel, aderarea la AIIB reprezintă șansa de a extinde zona de afaceri a companiilor din țară către Asia prin intermediul finanțărilor ce vor fi efectuate în cadrul programelor de dezvoltare din regiune.

Cererea de aderare a Coreei de Nord a fost respinsă de Beijing, după ce Phenianul nu a putut să ofere o situație clară a rezervelor valutare de care dispune.

La începutul lunii august 2015, Polonia a devenit membru al AIIB pentru a-și întări legăturile cu Asia și a crea oportunități de afaceri pentru companiile poloneze. Acordul de constituire a AIIB a fost semnat de Polonia în octombrie 2015 și va fi ratificat până la sfârșitul anului 2016, contribuția Poloniei la AIIB ridicându-se la valoarea de 831,8 milioane de dolari (Warsaw Business Journal, 2015).

În prezent, banca are 57 de state fondatoare *prospective*.⁸ Printre acestea se numără: țările BRICS, țările Asociației Națiunilor din Asia de Sud-Est, Australia, Noua Zeelandă, țări din Orientul Mijlociu, membri ai Comunității Statelor Independente, Turcia, 14 state membre ale UE (nu și România), Elveția, Norvegia, Islanda. **SUA, Japonia și Canada nu s-au alăturat AIIB.**

SUA au exercitat un lobby puternic pentru a împiedica implicarea statelor aliante din diferite regiuni în proiectul AIIB, temându-se că banca de la Beijing va reprezenta o concurență puternică pentru Banca Mondială și Banca Asiatică de Dezvoltare, două instituții asupra cărora americanii își exercită din plin influența.

În opinia unor experți internaționali, temerile exprimate de autoritățile americane privind degradarea arhitecturii bancare la nivel mondial odată cu apariția AIIB par nejustificate: „Tot ceea ce vedem până acum este că ei se arată foarte responsabili în crearea unei instituții cu adevărat multilaterale. Nu este doar o bancă a Beijingului, îmbrăcată în straie multiple care să mascheze acest lucru. Deja recrutează foști lideri ai Băncii Mondiale și Băncii Asiatică de Dezvoltare”, remarca Erica Downs, analist al agenției Eurasia Group.

Până la data de 16 ianuarie 2016, Acordul de înființare a AIIB a fost ratificat de 30 de state membre fondatoare, care dețin 74% din acțiunile băncii, iar celelalte

⁷ Prin statut, ADB este condusă de un japonez.

⁸ Toate țările care au depus până la 31 martie 2015 cererea oficială să se alătore Băncii sunt încadrate în categoria de membri fondatori.

țări au posibilitatea ca, până la sfârșitul anului 2016, să finalizeze procesul de ratificare a Acordului de înființare a băncii.⁹

2.3. Lansarea AIIB și implicațiile sale

Acordul de constituire a AIIB, finalizat în 29 iunie 2015 și deschis semnării de la aceeași dată, a intrat în vigoare la 25 decembrie 2015. Depozitarul Acordului, Ministerul Afacerilor Externe din China, a confirmat în decembrie că 17 țări semnatare au depus instrumentele de ratificare ale Acordului, valoarea totală a subscripțiilor acestora fiind de 50,1% din valoarea totală a acțiunilor alocate. Potrivit Articolului 59 din Acord, intrarea în vigoare a acestuia presupune depunerea instrumentelor de ratificare de către cel puțin 10 state semnatare, deținând minimum 50% din capitalul AIIB.¹⁰

În data de 16 ianuarie 2016, noua Bancă Asiatică pentru Investiții în Infrastructură a fost lansată oficial, în prezența președintelui chinez, Xi Jinping. Deși aceasta este considerată *rivală* a Băncii Mondiale, pe fondul eforturilor autorităților de la Beijing de a *modifica regulile nescrise* ale finanțării dezvoltării globale (Dumitrescu, 2016), finanțarea asigurată va fi complementară surselor de capital provenind de la celelalte instituții financiare.

Consiliul de administrație al AIIB, convocat în ședința inaugurală din 16 ianuarie 2016, a declarat Banca *deschisă pentru afaceri* și alegerea domnului Jin Liqun ca președinte al acesteia, cu un mandat de cinci ani.

Președintele chinez, Xi Jinping și premierul Li Keqiang au rostit discursuri în deschiderea ceremoniei AIIB, care a avut loc în paralel cu Consiliul guvernatorilor. De asemenea, la ceremonie au fost prezenți și reprezentanți de la alte bănci multilaterale de dezvoltare și instituții financiare, al căror sprijin pentru înființarea Băncii a fost recunoscut de vorbitori.

Președintele Chinei a afirmat în discursul rostit la lansarea AIIB că *necesarul de finanțare în infrastructură este enorm*, adăugând că rolul băncii este să investească în proiecte de înaltă calitate, dar cu costuri reduse. La rândul său, premierul Li Keqiang a declarat că, pentru ca Asia să continue să fie regiunea cu cea mai dinamică creștere economică, trebuie să se investească în infrastructură și conectivitate.

În alocuțiunea de după alegerea sa, președintele Jin Liqun a mulțumit celor 57 de țări membre pentru încrederea pe care i-au acordat-o și pentru sprijinul pe care l-au oferit la înființarea Băncii în ultimii ani. „AIIB este acum gata să se alăture familiei instituțiilor financiare pentru dezvoltare multilaterală, pentru investiții în

⁹ A se consulta: http://www.aiib.org/html/2015/Signing_Ratification_1118/33.html.

¹⁰ A se consulta: http://www.aiib.org/html/topic/Entry_into_Force/.

infrastructura durabilă pentru îmbunătățirea vieților din Asia”. Ministrul de Finanțe din Luxemburg, Pierre Gramegna, a declarat că înființarea AIIB este **o nouă dovadă a reechilibrării economiei mondiale**.

Potrivit Acordului de constituire, în primii 5-6 ani de funcționare, AIIB ar urma să investească 10-15 miliarde de dolari pe an. Succesul AIIB ar fi un triumf al Chinei, care se opune ordinii financiare globale dominată de Statele Unite. Acordul de înființare a AIIB a fost ratificat de 30 de state fondatoare, care dețin 74% din acțiunile băncii, iar alte țări au posibilitatea ca până la sfârșitul anului 2016 să depună instrumentele de ratificare.

În data de 17 ianuarie 2016, Jin Liqun, fost viceprim ministru de finanțe al Chinei și fost vicepreședinte al Băncii Asiatice de Dezvoltare, a menționat în conferința de presă că primele proiecte ale AIIB vor fi aprobate înainte de sfârșitul anului 2016. De asemenea, el a mai precizat că principiile băncii pe care o conduce sunt foarte clare și a subliniat că instituția va fi „austeră, verde și curată” și, totodată, va respecta standardele internaționale.

În Acordul de constituire al AIIB, este menționat că noua bancă va cofinanța și proiecte sprijinite de alte organisme multilaterale, precum Banca Mondială sau Banca Asiatică de Dezvoltare, care au principii similare. Erica Downs, analist al agenției Eurasia Group consideră că un mod de a reduce tensiunea dintre autoritățile de la Beijing și cele de la Washington îl reprezintă tocmai dezvoltarea unor proiecte comune între AIIB, Banca Mondială și Banca Asiatică de Dezvoltare.

Crearea AIIB și aderarea la bancă a celor mai puternice 4 economii europene – Germania, Franța Italia și Marea Britanie – confirmă **migrarea polilor de putere către o influență mondială a Chinei** (Jianu, 2016). AIIB este văzută ca o instituție care poate spori considerabil influența regională și globală a Chinei.

Secretarul Trezoreriei americane, Jack Lew,¹¹ a declarat că SUA salută apariția noii bănci, atâta vreme cât aceasta va juca un rol important în completarea operațiunilor efectuate de către celelalte instituții bancare internaționale și va respecta criteriile de funcționare impuse de acestea.

3. Concluzii și direcții viitoare de cercetare privind AIIB

AIIB, inițiată de China, ca principal acționar, numără 57 de state fondatoare *prospective*. Dintre acestea se evidențiază: țările BRICS, țările Asociației Națiunilor din Asia de Sud-Est, Australia, Noua Zeelandă, țări din Orientul Mijlociu, membri ai Comunității Statelor Independente, Turcia, 14 state membre ale UE (nu și

¹¹ A se consulta: www.business24.ro.

România), Elveția, Norvegia, Islanda. **SUA, Japonia și Canada nu s-au alăturat băncii.**

Noua bancă are un capital autorizat de 100 miliarde de USD, din care țările asiatice sunt așteptate să dețină până la 75%. Capitalul AIIB este, în prezent, exprimat în USD, însă nu este exclus ca în viitor, acesta să fie majorat prin resurse financiare exprimate în alte monede, inclusiv moneda chineză (renminbi, RMB sau yuan). Din 2014, moneda națională a Chinei a depășit, ca pondere în tranzacțiile internaționale, moneda europeană, devenind conform Societății pentru Telecomunicații Financiare Interbancare (SWIFT), cea de-a doua cea mai tranzacționată monedă a lumii.

Dintre cele 57 de state participante, un număr de 51 au semnat în data de 29 iunie 2015 Acordul de constituire a AIIB. Celelalte șase state membre fondatoare prospective au semnat Acordul până la sfârșitul anului 2015. În pofida opoziției exprimate de către autoritățile americane, aproape toți aliații de seamă ai SUA au semnat Acordul AIIB.

În contextul în care regiunea Asia-Pacific are nevoie de investiții în infrastructură estimate la valoarea de 8.000 de miliarde de dolari în perioada 2010-2020, potrivit datelor Băncii Asiatice pentru Dezvoltare,¹² noua bancă intenționează să sporească cheltuielile în infrastructură și să combată sărăcia din plan regional. La aceste obiective se adaugă ținta Chinei, de sporire a influenței sale economice și geopolitice la nivel mondial.

În anul financiar 2014, cheltuielile totale de infrastructură ale Băncii Mondiale s-au situat la 24,2 miliarde de dolari, în timp ce cheltuielile totale ale Băncii Asiatice pentru Dezvoltare s-au ridicat la aproximativ 21 de miliarde de dolari. Oficialii Ministerului chinez de Finanțe au declarat că AIIB *va învăța din experiența altor instituții financiare multilaterale pentru a minimiza costurile de operare și maximiza eficiența*. Încă de la lansarea inițiativei de creare a băncii în 2013, administrația americană și-a exprimat îndoielile privitoare la transparența, guvernanta și potențialele conflicte cu instituțiile existente. Oficialii americani se tem de o nouă rivală a Băncii Mondiale, care s-ar putea conduce după standarde diferite pe fondul concurenței deja în creștere pentru finanțarea proiectelor de dezvoltare venită din partea sectorului privat. Cu toate acestea, participarea la capitalul AIIB a multor țări dezvoltate, inclusiv Marea Britanie, Germania, Franța, Italia, Elveția și Luxemburg, dar și posibilitatea dezvoltării unor proiecte comune între AIIB, Banca Mondială și Banca Asiatică de Dezvoltare, reduc riscurile recurgerii la standarde incorecte.

Odată cu finanțarea primelor proiecte, va fi interesant de analizat în ce măsură contribuie AIIB la dezvoltarea economică regională și, totodată, cum

¹² Studiul „Infrastructură pentru conectivitatea Asiei”, publicat în 2012.

determină aceasta reducerea asimetriei dintre rolul în creștere al economiilor emergente în economia mondială și gradul lor de reprezentare în instituțiile financiare internaționale consacrate, precum Fondul Monetar Internațional (FMI) și Banca Mondială. Altfel formulat, este interesant de analizat în ce măsură contribuie AIIB, alături de alte instituții multilaterale de dezvoltare, precum Banca BRICS, la reforma sistemului financiar internațional.

Bibliografie

- Biswas, R. (2015). *Reshaping the Financial Architecture for Development Finance: The new development banks*, LSE Global South Unit, Working Paper 2/2015.
- Brant, P. (2014). "Why Australia should join the Asian Infrastructure Investment Bank", Lowy Institute for International Policy, 27 October 2014.
- Dumitrescu, A. (2016). *China a lansat noua bancă asiatică pentru dezvoltare AIIB, semn al reechilibrării economiei globale*, în Ziarul financiar, 17 ianuarie 2016.
- Humphrey, C. (2015), *Developmental revolution or Bretton Woods revisited? The prospects of the BRICS New Development Bank and the Asian Infrastructure Investment Bank*, Working Paper 418, Overseas Development Institute, London, April.
- Jianu, M. (2015), *Toată lumea preferă versiunea chineză a Băncii Mondiale*, articol disponibil pe site-ul www.Business24, 10 mai 2015.
- Multilateral Interim Secretariat of AIIB (2015). Jin Liqun, Selected President-designate of the Asian Infrastructure Investment Bank, August 24.
- Warsaw Business Journal. (2015). *Poland enters AIIB*, August 25.
- * * *, *Article of Agreement - AIIB, Asian Infrastructure Investment Bank*, 21 July 2015
- * * *, www.aiib.org, 2016
- * * *, [www.aiib.org/html/pagefaq/Key Provisions/](http://www.aiib.org/html/pagefaq/Key%20Provisions/), 2016
- * * *, [www.aiib.org/;press release](http://www.aiib.org/;press%20release), 2016
- * * *, www.aiib.org/;acord, 2016
- * * *, www.business24.ro/banci/banci-internationale/esece-total-pentru-sua-toata-lumea-prefera-versiunea-chineza-a-bancii-mondiale-1556164
- * * * <http://www.capital.ro/banca-asiatica-de-investitii-in-infrastructura-va-acorda-primele-imprumuturi-inainte-de-finele-anului.html>